

Josef Duda:

***Scapania scandica* (Arnell et Buch) Macvicar
v Československu.**

Botanické oddělení Slezského musea v Opavě.

Základní bryologický výzkum naší republiky není ještě ani zdaleka ukončen. O tom svědčí neustále objevované pro ČSR nové druhy mechů a jatrovek. V červenci 1955 se mi podařilo při bryologickém výzkumu Kremnických hor nalézt velmi zajímavou a dosud u nás téměř neznámou jatrovku — *Scapania scandica* (Arnell et Buch) Macvicar. Poněvadž se jedná o druh zatím v republice velmi vzácný, podávám jeho vyobrazení a uvádím i charakteristické znaky, kterými se liší od některých příbuzných druhů.

Scapania scandica (Arnell et Buch) Macvicar. patří do subsect. *Immarginatae* Buch, která je význačná především tím, že všechny buňky listové mají kolenchymatické rohové ztlustěnění a že kutikula je téměř vždy papilnatá. Těmito znaky se především liší od druhu *Scapania curta* (Mart.) Dum. et Buch. Od druhu *Scapania mucronata* Buch, který je rovněž znám z naší republiky, se liší kromě jiných znaků hlavně tím, že ústí perianthu u *S. mucronata* Buch je silně laločnatě zubaté a oba listové laloky jsou špičaté, kdežto náš druh má ústí perianthu celokrajné a spodní listový lalok velmi často zaoblený. Podrobný popis najde čtenář v práci H. Bucha: *Die Scapanien Nordeuropas und Sibiriens*, p. 73—76, 1928, a v díle T. C. Frye et Lois Clark: *Hepaticae of North America*, 4 : 594—596, 1946.

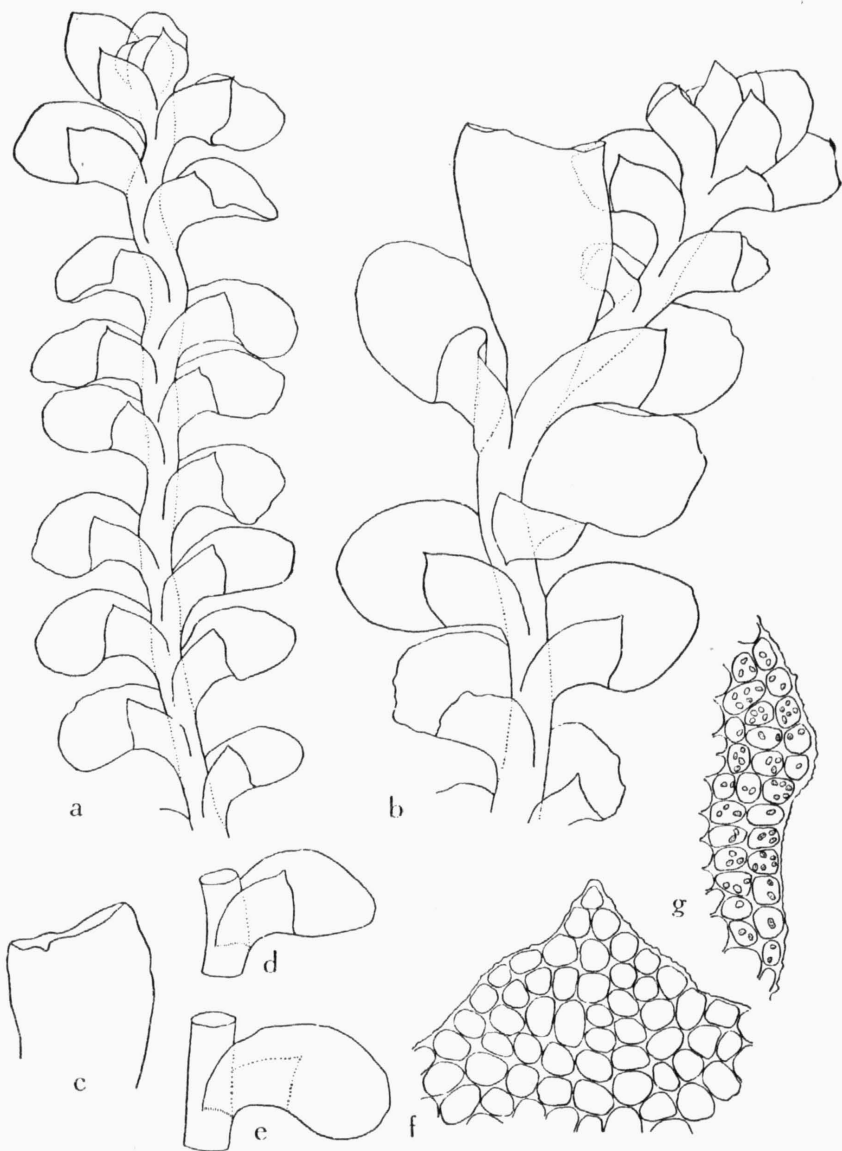
Tuto zajímavou jatrovku jsem sbíral v Kremnických horách na skalách Suché hory (1200 m) a Lepušného vrchu (1221 m) nad obcí Králíky. Na prvé lokalitě je velmi hojná s četnými perianthy, na druhé pak sterilní a vzácná. Dosud byla z republiky uváděna jen z čedičů od Kamenického Šenova (Wittenberg bei Steinschönau*), 1884, W. Schiffner) Buchem v monografii o severoevropských Scapaniích v roce 1928 jako nová pro střední Evropu.

Scapania scandica je dosti hojná v zemích severní Evropy, dále na britských ostrovech a Islandu; vzácně také v západním Německu. Není dosud známa z Polska, Maďarska a ostatních zemí karpatské oblasti. Uváděné lokality z Kremnických hor jsou tedy prvé z pohoří Karpat. Není také bez zajímavosti, že lokalita v Čechách i lokality na Slovensku jsou vázány na vyvěliny.

Na Suché hoře u Králík (1200 m) rostou spolu se *Scapania scandica* kromě běžných druhů i jiné zajímavé jatrovky. Velmi hojná je na vlhkých a výslunných skalách *Nardia geosecypa* (De Not.) Lindb. a *Sphenolobus minutus* (Cr.) Steph., na stinných místech je častá *Lophozia alpestris* (Schleich.) Evans, *Metzgeria conjugata* Lindb., *Diplophyllum taxifolium* (Wahl.) Dum. a *Tritomaria quinqueidentata* (Huds.) Buch. Vzácné jsou *Plectocolea subelliptica* (Lindb.) Evans a *Tritomaria exsecta* (Schmid.) Schiffn. Poblíže těchto skal jsou i takové, které obsahují značné množství vápna, jak o tom svědčí druhy *Pedinophyllum interruptum* (Nees) Lindb. a *Preissia quadrata* (Scop.) Nees.

*) Buch uvádí na str. 77 tuto lokalitu „Wittenberg bei Steinschönen (1884, W. Schiffner)“. Jde zde zřejmě o omýlasprávně označenou lokalitu najdeme v práci V. Schiffnera a A. Schmidta na str. 20 ovšem u dřívějšího kolektivního druhu *Scapania curta* (Mart.) Dum.

Na Lepušném vrchu (1221 m) je jatrovková flora poněkud chudší. Spolu se *Scapania scandica* (Arn. et Buch) Macv. jsem zde sbíral tyto význačnější druhy: *Plectocolea hyalina* (Lyell) Mitten, *Tritomaria quinquedentata* (Huds.) Buch, *Sphenolobus minutus* (Cr.) Steph., *Lophozia alpestris* (Schleich.) Evans a *Scapania mucronata* Buch (nový druh pro Slovensko!). I na této lokalitě najdeme skalky, kde rostou vápnomilné druhy *Pedinophyllum interruptum* (Nees) Lindb. a *Leiocolea Mülleri* (Nees) Jörg.

Scapania scandica (Arn. et Buch) Macv. a — sterilní rostlinka; b — samičí rostlinka s perianthem; c — ústí perianthu; d — pohled na list s horní strany; e — pohled na list ze spodní strany; f — buněčná síť ve špičce svrchního laloku; g — buněčná síť na okraji spodního laloku s rozložením olejnatých tělísek v jednotlivých buňkách. — Del J. Du da.

- Buch, H.: Die Scapanien Nordeuropas und Sibiriens. II. Soc. Scient. Fennica, Comment. Biol. 3 (1): 55—84. 1928.
Schiffner, V. et Anton Schmidt: Moosflora des nördlichen Böhmens. Lotos 35 (7): 20. 1886.

И. Дуда:

***Scapania scandica* (Arnell et Buch) Macvicar в Чехословакии.**

В 1955 году я нашел в Кремнических горах (Словакия) на скалах Сухой горы (1200 м. над уровнем моря) и Лепушной горы (1221 м. н. у. м.) у с. Кралики печеночный мох *Scapania scandica*, который в Чехословакии до сих пор считался очень редким. До сего времени этот печеночный мох, растущий в Чехословакии, был описан только в публикации Г. Буха (H. Buch: Die Scapanien Nordeuropas und Sibiriens, стр. 77, местонахождение — Каменický Шенов), как новый вид для Средней Европы.

Scapania scandica является новым видом для всей Карпатской области. Общий характер растений Словакии в общем сходится с описанием в монографии Г. Буха (см. рис.).

J. Duda:

***Scapania scandica* (Arnell et Buch) Macvicar in Czechoslovakia.**

In 1955 I discovered in the Kremnické hory Mts. (Slovakia) on rocks of Suchá hora (1200 m a. s. l.) and of Lepušný vrch (1221 m a. s. l.) above the village Králíky the liverworts *Scapania scandica*, which is in Czechoslovakia very rare till now. Up to the present time it was reported from Czechoslovakia only in the publication: Die Scapanien Nordeuropas Sibiriens by H. Buch, on the page 77, from Kamenický Šenov, as new for Middle Europe. *Scapania scandica* is new for the all region of the Karpaty Mts. The general of plants of Slovakia agrees with the description in the monography by H. Buch (see figure!).

Nové knihy:

- Marcello, A.: Atlante fenologico per il servizio di rilevamento della rete fenologica italiana. — Acad. Italiana di Scienze Forestali, Firenze 1954, ill., 1 tab. color., 266 stran.
Ingram, M.: An Introduction to the biology of yeasts. — Pitman, London 1955, ill., XIII + 273 stran.
Müller, P.: Verbreitungsbiologie der Blütenpflanzen. — Veröf. d. Instit. Rübel, Zürich 1955, 152 stran.
Weevers-Danser-Heimans (redactia): Flora Neerlandica. — Pars 1. Pteridophyta, Gymnospermae. 44 fig., 96 stran. — Pars 2. Graminae (Jansen, P.) 220 fig., 275 stran. — Pars 3. Cyperaceae: Carex L. (Kern, J. H. — Reidigelt, Th. J.) 62 fig., 133 stran.
Comar, C. L.: Radioisotopes in Biology and Agriculture. — Mc Graw — Hill Book Company Inc., New York 1955, XIII + 481 stran, cena 9 \$.
Seidel, K.: Die Flechtbinse. Scirpus lacustris L. — Die Binnengewässer XXI. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung, Stuttgart 1955 42 Abb., 18 Taf., XV + 216 stran, cena 39 DM.
Watson, V.: British mosses and liverworts. — The University Press, Cambridge 1955, 209 fig., 18 pl., 419 stran, cena 6,40 \$.
Precht, H. - Christophersen, J. - Hensel, H.: Temperatur und Leben. — 3 Teile in einem Band. Springer-Verlag, Berlin 1955, 182 Abb., XII + 514 stran, cena 78 DM.